

ביקורת על הענישה הנהוגה בישראל בעבירת נהיגה בשכרות

המחוקק הישראלי רואה בחומרה רבה נהיגה בשכרות ולכן קבע עונש מינימום לנהיגה במצב שכרות. רף הענישה החמור מוביל למצב ובו נאשמים משיגים הסדרי טיעון בדרכים שונות והחוק לא נאכף. מי שסובל ממצב זה הנאשמים שנשפטים בהיעדרם ונאשמים חסרי ייצוג, כשלרוב מי ששייך לקטגוריות אלה הן האוכלוסיות המוחלשות שלא מקבלות ייעוץ משפטי ולא יודעות שבאפשרותן לקבל הסדרי טיעון. עו"ד אסף דזק מסביר את הסתירה בין עונש המינימום הקפדני שעליו הכריז המחוקק לבין הערכאות המשפטיות שאינן מיישמות עונש זה ואת התוצאה של סתירה זו, שהיא היעדר הרתעה והמשך גרימת תאונות דרכים על רקע שכרות.

רקע על החקיקה בנושא נהיגה בשכרות

תיקון לחוק על [נהיגה בשכרות](#) התקבל בשנת 2005 ונקבע בו כי אפשר להטיל חובת בדיקה גם על נבדק ללא חשד. השוטר יכול לבקש מנהג בדיקת שכרות גם אם אין לו סיבה סבירה לחשוד בו ומי שמסרב להיבדק דינו כשל שיכור. אם מכשיר המדידה נותן תשובה חיובית, נטל הראיה עובר אל הנבדק. בשנת 2010 הוגדר תיקון נוסף המתייחס לנהגים חדשים, נהגי רכב ציבורי או נהגים צעירים. בתיקון ירדה כמות האלכוהול הנדרשת לשם הגדרת נהיגה בשכרות. גורם נוסף המשמעותי לענייננו הוא קלות השימוש במכשיר הבדוק והוא "הינשוף".

תיקונים אלה וקלות הבדיקה הפכה את עבירת השכרות לעבירה נפוצה מאוד, בלי יחס לחומרת רף הענישה וללא מחקר יסודי. התוצאה היא "אפס סובלנות" הקשורה לנהיגה בשכרות, ללא מחקר אמפירי על רמת האלכוהול המשפיעה על הנהג או על רמת הענישה הגורמת להרתעה. יצוין כי רמת האלכוהול בדם הגוררת האשמה בנהיגה בשכרות משתנה ממדינה למדינה.

כל הגורמים הללו גרמו לכך שבתי המשפט התמלאו בבת אחת בתיקים על נהגים שיכורים שיש לפסול את רישיונם לשנים ארוכות, לפי חוק המינימום. תוספת זו אינה פרופורציונלית למספרם המועט יחסית של שופטי התעבורה בישראל.

מהו עונש מינימום על נהיגה בשכרות?

עונש מינימום הוא עונש מינימלי שעל השופט להטיל על נאשם ללא שיקול דעת ובדיקה. בדרך כלל מדובר על תקופת מאסר, אולם עונש מינימום רלבנטי לכל דרך ענישה שהיא. מחקרים מלמדים כי אין ירידה משמעותית בביצוע עבירה אם מוטל בגינה עונש מינימום, כלומר לא רק שעונש מינימום מחטיא את מטרותו מבחינת עשיית הצדק, אלא גם אינו יעיל. נוסף על כך, מהלך עונש המינימום פוגע בעיקר באוכלוסיות מוחלשות שאינן מיומנות במשא ומתן בדרך לעסקת טיעון ואינן יכולות לשלם לעורכי דין. בארצות הברית קיימות המלצות לכך שעונשי מינימום לא יהיו חמורים וכי אם משתמשים בהם, הם יהיו מוטלים על כל האוכלוסייה במידה שווה. כמו כן מומלץ כי יהיה אפשר יהיה לסגת מהם, לפי שיקול דעתם של השופטים. ההמלצות בישראל הן דומות.

עונש המינימום בישראל על נהיגה בשכרות קובע **פסילת רישיון נהיגה לשנתיים**, ואם כבר הייתה קיימת הרשעה על עבירה זהה, **הפסילה תעלה לארבע שנים**. כדי להימנע מעונש זה, על בית המשפט להפעיל שיקול דעת פורמלי, אם כי עד היום הפסיקה לא התחשבה בנסיבות שונות כגון **עבר נקי**, **הודאה באשמה**, **הבעת חרטה וקבלת אחריות**, **ותק בנהיגה**, **רמת שכרות נמוכה**, **צורך ברישיון למטרות עבודה**, **הזדקקות להסעת בן משפחה נכה והתנדבות בקהילה**. גם נימוקים אחרים נדחו על הסף ולא הובאו בחשבון לפסילת עונש המינימום. אף ניסיונות לערער לבית המשפט העליון על משך הפסילה הממושך, נדחו על הסף. כיום המצב הוא שאין נסיבות מיוחדות המאפשרות הפחתה מעונש המינימום והדרך לעשות כך היא לשנות את

סעיף האישום.

הבעייתיות בעונש המינימום לנהיגה בשכרות

החוק המנוסח והמוחל כיום על ענישה על נהיגה בשכרות גורם למספר בעיות:

□ נהיגה בשכרות היא לא אחד הגורמים המרכזיים לגרימת תאונות דרכים. הנתונים מצביעים כי תאונות תחת השפעת אלכוהול או סמים מהוות רק 2%-3% מסך תאונות הדרכים. ייתכן והסיבה היא שבישראל צריכת האלכוהול היא נמוכה, יחסית למדינות אחרות. משום כך עולה שהחוק אינו מידתי יחסית לעבירות תנועה אחרות וכנראה שהוא פוגע בנהגים נורמטיביים יחסית ואינו מאתר את הנהגים המסוכנים באמת.

□ עונש המינימום מוחל על אנשים שנשפטים בהיעדרם, כלומר לא היו מודעים לכך שהם יכולים להיות מיוצגים ולקבל הסדר טיעון נוח יותר. מקורות מחקריים מצביעים על כך שמי שנכח במשפטו קיבל כמחצית מהעונש שמי שלא נכח במשפטו. ייתכן והדבר נובע מכך שהשופטים תופסים את ההיעדרות כזלזול, אולם ייתכן וההיעדרות נובעת מהעדר מודעות או היעדר יכולת כלכלית או פיזית להגיע.

□ מי שנפגע מעונש המינימום הן אוכלוסיות מוחלשות שאינן יכולות לקבל ייעוץ משפטי ולהיות מיוצגות על ידי עורך דין. הנתונים מצביעים על כך שאנשים שיכלו לקבל ייצוג משפטי קיבלו הסדר טיעון הרבה יותר נוח מאנשים שלא קיבלו ייצוג.

□ נוצרה מערכת "עוקפת עונש מינימום" הכוללת מציאת הסדרי טיעון מקלים. אלה מושגים באמצעות שיתוף פעולה בין התביעה, ההגנה ואף בתי המשפט. העונש הממוצע על נהיגה בשכרות לפי מקורות שונים הוא חצי מהמוגדר בעונש המינימום.

□ מערכת זו יצרה עונשים לא אחידים והיעדר מדיניות עקיבה בין הרשויות השונות. נוצר מצב אקראי של עונשים ושל סעיפים הקשורים לנהיגה בשכרות, אין קו אחיד בין המחוזות השונים ובין החלטות באותו בית משפט עצמו.

□ עונש המינימום על נהיגה בשכרות כפי שהוא מנוסח ומופעל כיום הוא תיאורטי בלבד ואינו משיג את מטרתו. התוספת המשמעותית של התיקים על נהיגה בשכרות הביאה לריבוי הסדרי טיעון. גם ברמות שכרות גבוהות הענישה אינה מגיעה לרף המינימום עקב הסדרי טיעון נוחים שמחליפים את סעיף השכרות לסעיף אחר.

מהן ההמלצות לשינוי המצב?

יש לפעול לכיוון של שינוי עונש המינימום גם ברמת המחקר וגם ברמת החקיקה. המטרה היא להפעיל ענישה והרתעה אפקטיביים עבור כלל הציבור, תוך כדי התחשבות באוכלוסיות מוחלשות. לשם כך מומלץ לבצע את התהליכים הבאים:

- לבדוק את המצב כיום ולאתר את מוקדי הבעייתיות בו.
- להחליף את עונש המינימום בעונשים מדרגיים מידתיים.
- להתאים את העונש לרמת השכרות ברמה חוקתית ולא לפי הסדרי טיעון אקראיים.
- לקבוע שאין מקום לשיפוט בהיעדר הנהג.
- לקבוע כי בעבירה של נהיגה בשכרות יוכל הנאשם לקבל סנגור ציבורי.
- לערוך מחקרים על ענישה אפקטיבית על נהיגה בשכרות. כפי שמצב היום העונש לא מרתיע ואינו משקם.
- המטרה היא יצירת קו אחיד של מדיניות ענישה והרתעה ברמה לאומית, כדי שהענישה על נהיגה בשכרות תהיה אפקטיבית ותמנע תאונות דרכים.

27/05/2018
077-5006206
052-6885006

ביקורת על הענישה הנהוגה בישראל בעבירת נהיגה בשכרות - עורך דין פיליפ אסף דוק

הוגש נגדך כתב אישום בגין נהיגה בשכרות?

משרדנו מספק ייעוץ וייצוג משפטי לנהגים המואשמים בעבירות תעבורה מזה תקופה ארוכה ובכך שומר נאמנה על הזכויות והאינטרסים שלהם תוך לחימה עיקשת, רציפה ובלתי מתפשרת במנגנונים השונים עד לכיבוש היעד לשביעות רצונם. במידה והוגש נגדך כתב אישום בגין עבירת נהיגה בשכרות פנה ללא דיחוי להתייעצות עימנו בטלפון **052-6885006** או [השאר פרטים](#) ונשמח לסייע ולהציע לך מענה ופתרונות מקצועיים בהתאמה אישית. הפניה אינה כרוכה בהתחייבות כל שהיא מצדך. סודיות מלאה מובטחת.

{*:fast_contact}